

ගැටුම් නිරාකරණයෙහි බෞද්ධ සමාජ දර්ශනයේ උපයෝගීතාව

පූජ්‍ය පහලගම ධර්මික හිමි

සමාජීය පුද්ගලයා කරා ගැටුම් ආකාර දෙකක් ඔස්සේ සම්ප්‍රේක්ෂණය වෙයි. සන්තානගතව ඇති වන්නා වූ ගැටුම් හා සමාජගතව ඇති වන්නා වූ ගැටුම් වශයෙනි. සන්තානගත ගැටුම් ඇති වන්නේ අකුල් මුල් පාදක වීමෙනි. ලොහ, ද්වේශ, මෝහ යන වෛතසික ධර්මයන්ගේ මැදිහත්වීම මත සන්තානගත ගැටුම් නිර්මාණය වෙයි. එකී අකුසලයන් අනුසය ධර්ම වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙයි. අනුසය නම් “අනුසයාති කෙනටිදෙන අනුසයා අනුසයනටිදේතන කො එස අනුසයනටිදො නාමාති අප්පභිණටිදෝත ඒකේහි අප්පභිණටිදෙන තස්ස තස්ස ස්නතානේ අනුසෙනති නාම, තස්මා අනුසයාති වුච්චන්ති. අන්සෙන්තීති අනුරූපං කාරණං ලභිත්වා උප්පජ්ජන්තීති අත්ථො”¹ යම් සේ උපක්කේශ ධර්මයේ සන්තානගත ප්‍රභිණ නොවී නිදාගෙන සිටින නිසා අනුසය නම් වෙයි. එසේ ම නිදාගෙන සිටින ක්ලේශයන්ට බාහිර පරිසරය සැකසුනු කළ අනුසයන් ක්‍රියාත්මක වෙයි. එවිට සුඛ සහගත හෝ දුක්ඛ සහගත ක්‍රියාවන් කරා පුද්ගලයා යොමුකරවයි. එබඳු අනුසය ධර්ම හතක් පුද්ගල සන්තානයේ ක්‍රියාත්මක වෙයි. ඒවා නම්,

01. කාමරාගානුසය
02. පටිසානුසය
03. මානානුසය
04. දිට්ඨානුසය
05. විචිකිච්ඡානුසය
06. අවිජ්ජානුසය
07. භවරාගානුසය

කාමරාගානුසය වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේ පඤ්ච කාමයේ ස්භාවයයි. එනම් පඤ්ච කාමයෙන් බලයට පත්වීමයි.¹ එසේ ම ප්‍රභිණ නොවී නිදාගෙන සිටින ක්ලේශයන් කාමරාගානුසය නම් වෙයි, ලෝභ සහගත සිත්වල එකට ඉපදීම් වශයෙන් හා අරමුණු වශයෙන් ද සෙසු කාමාවචර සිත්වල ඉපදෙන්නා වූ ක්ලේශයන්ය.² කාමරාගානුසය ඇතිවීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් ලෝභය මුල් වෙයි. මෙහි දී ලෝභ

මූලික සිත් අට කාමරාගානුසය ඇතිවීම කෙරේ බලපානු ලබයි. පටිසානුසය ඇතිවීමේ දී ද්වේශ මූලික සිත් දෙක ප්‍රධාන වශයෙන් බලපානු ලබයි. ඒ තුළින් ඇති වන්නා වූ සිතුවිලි ක්‍රෝධද්වේශාදියෙන් යුක්තය.³ මානානුසය නම් ලෝභ සහගත දිට්ඨිවිප්‍රයුක්ත සිත් සතරෙහි එකට ඉපදීම් වශයෙන් හා අරමුණු වශයෙන් ද දුක්ඛ වේදනා තොර වූ සෙසු කාමාවචර සිත්වල ද රූපාවචර සිත් හා අරූපාවචර සිත්වල අරමුණු වශයෙන් මානය මුල් වී උපදින්න වූ ක්ලේශයන්ය.⁴ දිට්ඨානුසය වශයෙන් සන්තානයේ ක්‍රියාත්මක වයන්තේ ලෝභ සහගත සිත් සතරෙහි උපදින්නා වූ දෘෂ්ටියයි.¹ එනම් ලෝභ මූලික සිත් අටෙන් දිට්ඨිගත සම්පයුක්ත සිත් සතර මුල් වී ඇතිවෙන්නා වූ ක්ලේශයන්ය. විචිකිච්ඡානුසය නම් සැකය මුල් වී ඇතිවෙන්නා වූ ක්ලේශ සහගත සිතුවිලි ඉපදීමයි. විචිකිච්ඡා හෙවත් සැකය මුල් වී ඇති වෙන්නා වූ ක්ලේශයන්ය.² අවිජ්ජානුසය නම් දොළොස් අකුසල සිත්වල එකට ඉපදෙන්නා වූ හා අරමුණු වශයෙන් දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා හා මෝහ මූලික ක්ලේශයන්ය.³ භවරාගානුසය නම් රූපාවචර සිත් හා අරූපාවචර සිත්වල අරමුණු කිරීම් වශයෙන් ම උපදින ලෝභය, දිට්ඨිවිප්‍රයුක්ත සිත් සතරෙහි පමණක් භවරාගානුසය ඇතිවෙයි, නමුත් එකට ඉපදීම් වශයෙන් නොවේ.⁴ අනුසයන් හෙවත් පුද්ගලයාගේ සන්තානයේ නිදාගෙන සිට බාහිර පරිසරය සකස් වූ විට මුඛද්වාරයෙන් වාචසික ලෙස හෝ අන් ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් කායික හෝ ක්‍රියා ලෙස ඉදිරිපත්වන්නේ අනුසයන්යි මේවා සිත හා බැඳී ඇති මනෝ මූලික ගැටුම්ය. එම ගැටුම් සන්තාන තුළින් බාහිර බාහිර පරිසරයේ සමග ගැටී ශක්තියක් වශයෙන් සුඛ සහගත විපාක හෝ දුක්ඛ සහගත විපාක හෝ උපෙක්ඛා සහගත විපාක අත්විදීමට සලස්සවයි. අනුසය ධර්මයන් බාල, මහලු වශයෙන් වයස් විභේදනයක් බලනොපායි. පුද්ගලයාගේ සන්තානයේ ගැටුම් නිර්මාණ වන්නේ මේ ආකාරයෙනි. ඒ බව දැක්වෙන්නේ මෙසේය. "ඉති ඛො පනෙතං, ආනන්ද, වෙදනං පටිච්ච තණ්හා, තණ්හං පටිච්ච පරියෙසනා, පරියෙසනං පටිච්ච ලාභො, ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයො, විනිච්ඡයං පටිච්ච ඡන්දරාගො, ඡන්දරාගං පටිච්ච අප්පිකොසානං, අප්පිකොසානං පටිච්ච පරිග්ගහො, පරිග්ගහං පටිච්ච මච්ඡරියං, මච්ඡරියං පටිච්ච ආරක්ඛො, ආරක්ඛාධාමිකරණං දණ්ඩාදානසත්ථාදානකලභවිග්ග-හවිවාදකුචංකුචංපෙසුඤ්ඤමුසාවාදා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවත්ති"⁵ සන්තානයේ ගැටුම් නිර්මාණය වන්නේ මෙසේය. වේදනාව නිසා තණ්හාව ඇති වෙයි. තණ්හාව නිසා සෙවීම

ඇති වෙයි. සෙවීම නිසා ලාභය ඇති වෙයි. ලාභය නිසා විනිශ්චය ඇති වෙයි. විනිශ්චය නිසා ඡන්දරාගය ඇති වෙයි. ඡන්දරාගය නිසා මමත්වය ඇති වෙයි. මමත්වය නිසා අත්පත් කර ගැනීම ඇති වෙයි. අත් පත් කර ගැනීම නිසා මසුරු බව ඇති වෙයි. මසුරු බව නිසා ආරක්ෂා කර ගැනීම ඇති වෙයි. ආරක්ෂා කර ගැනීම නිසා දඩු මුගුරු දැරීම, අවි ආයුධ දැරීම, කලහ, විශ්ගහ, වාද, ඇණුම් බැණුම්, කේලම, බොරුව, නානාවිධ ළාමක අකුල ධර්මයෝ පහළ වෙති. සන්තානගත ගැටුමේ නිර්මාණය පටිච්චසමුප්පන ස්වරූපයකින් ක්‍රියාත්මක වෙයි. එය ක්‍රියාත්මක වන්නේ අනුලෝම ප්‍රතිපදාව ඔස්සේය. එසේ නම් සන්තානගත ගැටුම නිරාකරණයට බුදුදහමේ ඉගැන්වීම “හේතුං පටිච්ච සම්භුතං හේතු භංගා නිරුප්පධති” වශයෙන් දැක්වෙන ආකාරයට හේතු නිරාකරණය කළ කල්හි එල නැවත ඇති නො වෙයි. “නිරොධා වෙදනානිරොධො තණ්හා නිරොධං” පඤ්ච ඉන්ද්‍රියන් තුළින් ලබා ගන්නා ලද අරමුණු පිළිබඳ විදීම නිරුද්ධ වූ කළ තෘෂ්ණාව ඇති නොවෙයි. එවිට අන් සියලු මානසික උපක්ලේශ ධර්මයන් ඇති නොවෙයි. ඉන් ගැටුම් ඇති නොවෙයි. මානසික ගැටුම් නිරාකරණය වූ විට සමාජගත ගැටුම් නිරාකරණය වෙයි. ගැටුම් ඇති වීම පිළිබඳ සුත්තනිපාතයේ අවිධික වශ්ගයේ එන කලහ විවාද සූත්‍රයේ කලහ විවාද කරුණු අටක් උපදින ස්ථාන පිළිබඳ විමසීමට ලක් කරයි. ‘කලහ විවාද කොතැනින් උපන්නු ද? පරිදේව ශෝක මාත්ශර්‍ය මාන අභිමාන පිසිනු බස් යන මේ අට දෙන කොතැනින් ඇති වූයේ යනුවෙන් කළ ප්‍රශ්න කිරීම ලැබූ පිළිතුර වන්නේ කලහ විවාද පරිදේව ශෝක මාත්ශර්‍ය මාන අභිමාන පිසුනු බස් යන ඒවා ප්‍රියවස්තුනු කෙරෙන් උපන් බවයි. මෙයින් ද පැහැදිලි වන්නේ තෘෂ්ණාව මූලික වී මේ කලහ විවාද ආදිය ඇති වන බවයි.

බුදුදහමේ ගැටුම් නිරාකරණයේ පිළිවෙත හේතු එල සිද්ධාන්තය අනුව විවරණය වෙයි. ගැටුමක් වශයෙන් භෞතික ක්‍රියාවලියක් සේ දක්නට ලැබුණ ද එහි ඇත්තේ මානසික වූ ක්‍රියාදාමයකි. එය පිළියම් නොකොට කොතෙක් දුරට නීති වැට කඩොළු සම්පාදනය කළත් ඉන් නිෂ්ඨාවක් නිර්මාණය නොවෙයි. ඒ සඳහා අවශ්‍ය මනෝ ප්‍රතිකාර කළ සිදු කළ යුතුයි. එනම් ගැටුමේ හේතුවට නිසි ප්‍රතිකාරය කළ යුතුයි. ලොව යුධ ගැටුම් ආදී තත්ත්වයන්ට පත්වන්නේ සිතේ ඇති වෙන්නා වූ සියුම් වූ මානසික සිතුවිල්ලක ප්‍රතිඵලයකි. ඒ සඳහා භෞතිකමය වූ ප්‍රතිකර්ම තුළින් තාවකාලික සුවයක් ලද හැකි වෙයි.

පරම නිෂ්ටාවට පත්වීමට නම් ගැටුම් නිරාකරණයට පටිච්චසමුප්පාද ඉගැන්වීමෙහි එන ප්‍රතිලෝම ක්‍රමය අනුගමනය කළ යුතුයී එය ම සසර නිවන නම් වෙයි.

ආන්තික සටහන්

1. සද්ධම්මප්පකාසිනී, සයිමන් හේවාචිතාරණ මුද්‍රණ, 1927, 272 පිටුව
සුමංගලවිලාසිනී, අප්පහිනට්ඨේන අනුසෙන්තිති අනුසයා, සයිමන් හේවාචිතාරණ මුද්‍රණ, 1925, 762 පිටුව
2. සුමංගලවිලාසිනී, සංගීතිසුත්තවණ්ණනා, සයිමන් හේවාචිතාරණ මුද්‍රණ, 1925, 762 පිටුව.
3. කාමරාගානුසයෝති ආදිසු කාමරාගො ව සො අප්පහිනට්ඨේන අනුසයොවාති කාමරානුසයො, කාමරානුසයො වෙඤ්ඤා ලොභසහගත චිත්තෙසු සහජාත වසේන ආරම්මණවසෙන ව අමනාපෙසු අවසෙස කාමාවචර ධම්මේසු ආරම්මණවසෙනෙව උප්පජ්ජමානො ලෝභො, සද්ධම්මප්පකාසින, අනුසයානුසයඤ්ඤාණනිද්දේසවණ්ණො, සයිමන් හේවාචිතාරණ මුද්‍රණ, 1927, 272 පිටුව.
4. එම, පටිසානුසයෝ ව දෝමනස්ස සහගත චිත්තේසු සහජාත වසෙන ආරම්මණවසේන ව මනපේසු අවසේස කාමාවචර ධම්මේසු ආරම්මණවසෙන උප්පජ්ජමානෝ දොසෝ,
5. එම, මානානුසයෝ දිට්ඨිගත විප්පයුත්ත ලෝභසහගත චිත්තේසු සහජාතවසෙන ආරම්මණවසෙනෙ ව දුක්ඛවේදනාවජ්ජේසු අවසේස කාමාවචර ධම්මේසු රූපාරූපාවචර ධම්මේසු ව ආරම්මණවසෙනෙව උප්පජ්ජමානෝ මානෝ,
6. එම, දිට්ඨානුසයෝ වතුසු දිට්ඨිගතසම්පයුත්තේසු,
7. එම, විචිකිච්ඡානුසයෝ විචිකිච්ඡාසහගතෙ
8. එම, අච්ඡිජානුසයෝ ද්වාදසසු අකුසලචිත්තේසු සහජාත වසේන ව, තයෝපි අවසේස තේභුමකධම්මේසු ආරම්මණවසෙනෙව උප්පජ්ජමානෝ දිට්ඨිවිචිකිච්ඡාමෝභා.

9. එම, හවරාගානුසයෝ චතුසු දිවයින විප්ලවයේ සුළු උප්පජ්ජමානෝපි සහජාත වසෙන ස චුත්තෝ ආරම්භවසෙනෙව පන රූපාරූපාවචර ධම්මෙසු උප්පජ්ජමානෝ ලෝභෝ චුත්තො

10. දීඝනිකාය, II කොටස, මහානිදාන සුත්ත, 86 පිටුව. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව 08, 2006.

11. බුද්දක නිකාය, සුත්තනිපාතය, කුතොපහුතා කලහා විවාදා, පරිදෙවසොකා සහමච්ඡරා ව; මානාතිමානා සහපෙසුණා ව, කුතොපහුතා තෙ තදිඞ්ඝ බුද්ධි. 272 පිටුව. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව 25, 2006.

12. එම, පියප්පහුතා කලහා විවාදා,
පරිදෙවසොකා සහමච්ඡරා ව;
මානාතිමානා සහපෙසුණා ව,
මච්ඡෙරසුත්තා කලහා විවාදා;
විවාදජාතෙසු ව පෙසුණානි